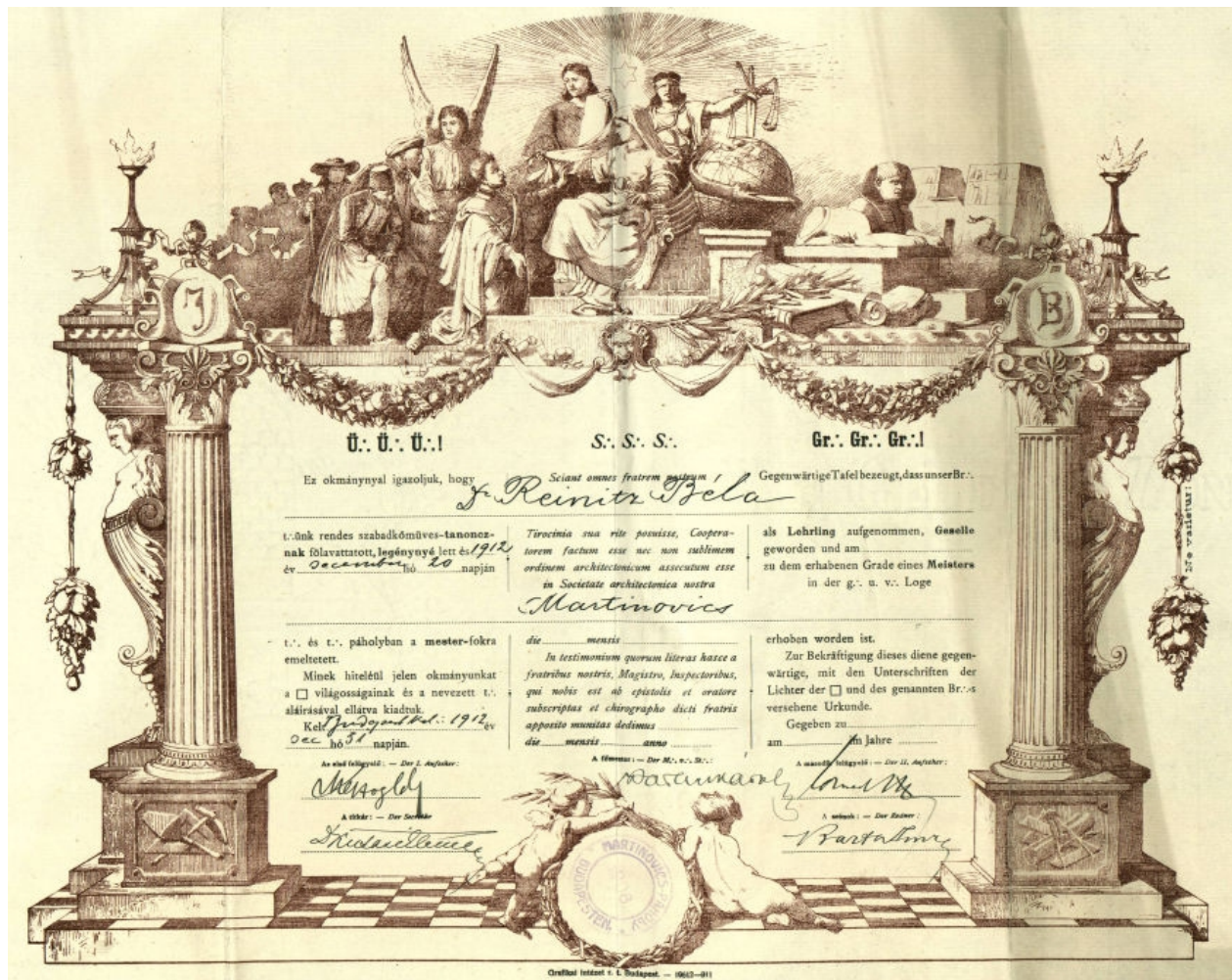

MAGYAR SZABADKŐMŰVESSÉG

Magyarországon már a múlt sz.-ban 17 Szt.-János-rendű páholy volt, melyek csendben folytatták munkálkodásukat, míg az 1789. kitört francia forradalmat követő véres francia háborúk mozgásba nem hozták egész Európát. Addig a Sz.-nek sok hive volt hazánkban úgy a magyar fő-, mint a köznemesség soraiban, valamint az egyház, a tudomány és az irodalom képviselői körében is. I. Ferenc király, aki soha sem kedvelte a Sz.-et, 1794. az egész birodalomban beszüntette a páholyokat. Ez időtől egészen 1848-ig még csak kísérlet sem történhetett a Sz. fölélesztésére s 1848 márc. eseményei után alakult meg ismét A dicsőbb fény hajnalához címzett páholy.

A viszonyok azonban nem voltak alkalmasak a páholymunka folytatására és csak 1861. indult meg ismét erősebb mozgalom a Sz. ügyében. Ez év nyarán ugyanis Károlyi Ede, Csáky Tivadar és Kálmán, Teleky Sándor (gyömrői) és Esterhzy István grófok, továbbá Vay Béla báró, Komáromy György, Almási Pál, Zsarnay Imre, Polacsek Lajos, Lumnitzer Elek orvosdoktor és Szerényi Ede megalakították a Szent-István-páholyt. De ez a mozgalom is csakhamar elaludt, még pedig azért, mert a hamburgi nagypáholy, melytől alkotmányt akartak szerezni, azt kívánta, hogy a páholy német nyelven munkálkodjék, páholy alapítói pedig kijelentették, hogy csak magyar nyelven akarják gyűléseiket vezetni.

1863 dec. 28. azután egy német páholy ügyében keletkezett új mozgalom. Arra számítottak ugyanis, hogy a német páholyt az osztrák uralom legalább hallgatólag megtűri. Ekkor meg azon akadt meg a dolog, hogy a hamburgi nagypáholy követelte a páholy alakítását megengedő kormányengedélyt nem tudták kieszközölni. Schmerling lovag, az akkori államkancellár nem eszközölte ki az engedélyt és utóda Belcredi gróf, aki amikor átvette a Sz. ügyében neki átadott kérvényt, csak annyit mondott, hogy majd megfontolja a dolgot, néhány hónap múlva vissza lépett magas állásáról és az engedély elmaradt.

A szabadkőműveseket nem tántorította el ez a kudarc és a felelős magyar minisztériumnak 1867. történt megalakulása után az akkori belügyminiszter, a liberális Wenckheim Béla báró, egy 1868 febr. 28-án kézbesített jegyzőkönyvi kivonattal megengedte, hogy Lewis testvér felolvasásokat tarthasson a Sz.-ről. Ezzel azután kezdetét vette az a kor, melyben a Sz. szabadon kifejtette munkásságát és megerősödve, megizmosodva síkra szállhatott nemes elvei megvalósítására.

1868 áprilisban az ország fővárosában létesítendő páholy alapszabályait jóváhagyás végett benyújtották a belügyminisztériumhoz, mely azokat 1868 okt. jóváhagyta és ekkor az angol nagypáholy nevében Zetland gróf nagymester megígérte a páholymegerősítést, melynek Egység a hazában volt a neve. E páholy tagjai a vidéken terjesztették a szabadkőművesi eszméket és mert köztudomásra jutott az, hogy a magyar minisztérium megengedte a szabadkőművesség gyakorlását, egyre nőtt azoknak a száma, akik felvétel végett jelentkeztek.

Ekkor Pulszky Ferenc vette át az ügyek vezetését. 1869 ápr. 3. Temesváron új életre kelt az ott már 1784. létezett A három fehér lilium páholy s utána Sopronban, Pozsonyban, Aradon, Baján stb. keletkeztek új páholyok. Ugyanebben az évben megalakult az ország fővárosában a Szent-István-páholy és a francia Nagy-Oriens védelme alatt a skót rítus szerint szervezett Corvin-Mátyás-páholy, melynek főmestere Türr István tábornok lett. Ez utóbbi páholy elérkezettnek látta az időt arra, hogy egy Nagy-Oriens szerveztessék. Az Egység a hazában, mely szintén ennek megalakítására törekedett, kijelentette, hogy csak a János-rend három

fokozatát ismeri el és fölhevítte a többi János-rendű páholyt is, hogy ezen az alapon szervezzék a Nagy-páholyt.

Ez két vélemény összeütközést keltett a kétféle ritus közt, de alapos tanácskozások és higgadt tárgyalások után 1870 jan. 30-án megalakult a János-rendű magyarországi nagypáholy. Ezenközben a skótrendű páholyok száma is szaporodott és a francia Nagy-Oriens megengedte, hogy Magyarországon a magas foku skót ritus szerint szabadkőművesi nagyhatalom rendszeresíttessék. Miután a magyar kormány is megadta erre az engedélyt, az alakuló közgyűlést nov. 24-ére hívták össze és az akkor működő páholyok küldöttei napokon át folytatott tanácskozás után kimondották, hogy a Magyar Nagy-Oriens megalakult. Nagymesterré Joannovics György közoktatási államtitkárt választották és megkötötték a kartellt a János-rendű nagypáhollyal.

A magyar Nagy-Oriens megalakulván, a szabadkőművesség ügye sokkal kedvezőbbre fordult. Mind nagyobb tért hódított magának és végre 1886. a két nagypáholy egyesült Magyarországi Symbolikus Nagypáholy elnevezéssel, melynek főhatósága alatt működnek ma már az osztrák testvérek páholyai és a határpáholyok is. Ausztriában titkos egyesületnek tekintik a Sz.-et és így az osztrák szabadkőművesek Pozsonyban szoktak dolgozni. Jelenleg van Magyarországon 37 páholy; és pedig: Aradon 1, Besztercebányán 1, Brassóban 2, Budapesten 13, Debrecenben 1, Kolozsváron 1, Lajosfalván 1, Lajta-Szt.-Miklóson 1, Nagykanizsán 1, Nagyváradon 1, Pancsován 1, Pozsonyban 9, Seps-Szt.-Györgyön 1, Szolnokon 1, Szolván 1, Sopronban 1, Szegeden 1, Újpesten 1. Határpáholyok vannak: Belgrádban 1, Nisben 1, Zágrábban 1.

A magyar Sz. a sok támadás mellett is, melyben része volt, egyre terjedt és fejlődött, úgy hogy a millennium évében, 1896 jun. 21. fölavathatta saját palotáját (Podmaniczky-utca 43). Működésében szép eredményeket ért el úgy szellem-erkölcsi, mint jótékonyági tekintetben. Nem volt társadalmi kérdés, melyhez a sajtóban, füzetekben és könyvekben hozzá ne szóltak volna a szabadkőművesek. A nagy közönség legtöbbször természetesen nem tudta, hogy ezt vagy azt a könyvet szabadkőműves írta és amikor valamely nagy siker kivívását előmozdították, vagy egyenesen megpendítették és lehetővé tették ezek az iratok, akkor nem gondolt rá senki sem, hogy a gyakran félreismert, még többször megtámadott, de mindig hibásan megítélt Sz. működött a közjó érdekében.

A magyar Sz. alkotásai közül, melyeket részben a Sz. teremtet meg, részben a Sz. kezdeményezése után a nagy közönség valósított meg, álljanak itt a következők: rabsegélyező-egyesület, hajléktalanok menhelye, népkonyhák, szünidei gyermektelep-egyesület, a hülyék nevelőintézete, a gyermekbarát-egyesület, önkéntes mentőegyesület, betegágyas nők üdülőháza, gyermekvédő-egyesület, Lujza-egyesület, Teleia, Amphiteis, siketnémákat

gyámolító egyesület, nép- és munkáskaszinók, szabad liceum, Klapka-szobor stb. Foglalkozott és sokat tett a következő szociális kérdések ügyében: jogvédelem a vagyontalanoknak, ártatlanul elítéltek kártalanítása, a párbaj-kérdés, munkásmozgalmak, a cselédügy rendezése stb.

A páholyok szellemi élete évről-évre élénkebb. A Sz.-nek volt mindig lapja, de ez rendes, állandó alakot csak 1889. nyert és azóta a Kelet és az Orient c. lapok sokat tesznek a szabadkőművesi irányeszmék terjesztésére.

PALLAS NAGYLEXIKON